

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ХМІЛЯРЧУК Наталія Семенівна

УДК 373.6:377:379.85

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ**

13.00.04-теорія і методика професійної освіти

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Вінниця-2007

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти АПН України, м. Львів.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
Козловська Ірина Михайлівна, Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти АПН України, м. Львів, провідний науковий співробітник..

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Липчук Василь Васильович, Львівський державний аграрний університет, кафедра статистики та аналізу, м. Дубляни, завідувач

кандидат педагогічних наук, доцент

Кнодель Людмила Володимирівна, Навчально-науковий інститут підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби Київського національного університету внутрішніх справ України, м. Київ, доцент

Захист відбудеться 15 січня 2008 р. о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

Автореферат розісланий — _____ грудня 2007 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. Необхідною умовою вступу України у світову економічну спільноту є підвищення рівня якості підготовки фахівців, зокрема у сфері туризму. Це викликано тим, що існуюча практика туристичної освіти не завжди спроможна задовольнити кадрові потреби галузі. Реформування туристичної освіти в Україні базується на таких нормативних положеннях, викладених у Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про туризм”; Постановах Кабінету Міністрів України: “Про Програму розвитку туризму в Україні до 2010 року”, “Про заходи подальшого розвитку туризму”, “Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки”; Указах президента “Про освітні напрямки розвитку туризму в Україні до 2010 року” та ін.

Визначаючи напрями професійної підготовки фахівців сфери туризму, доцільно врахувати соціально-економічні процеси в Україні та загалом у світі. Професійна діяльність менеджерів туризму підпорядкована особливостям цієї сфери в інформаційному суспільстві та вимогам ринку праці. Усі аспекти майбутньої професійної діяльності повинні бути відображені у первинній ланці практичної підготовки фахівця – навчальній практиці. Основним завданням такої практики є закладення засад набуття досвіду професійної діяльності та адаптація майбутніх менеджерів до роботи у туристичних фірмах, організаціях, бюро тощо. Тому дослідження щодо організації навчальної практики менеджерів туризму є актуальним.

У науково-педагогічній літературі висвітлені окремі аспекти досліджуваної проблеми, а саме: з основ професійної педагогіки (Р.Гуревич, В. Кремень, Н. Мойсеюк, М. Сметанський, Г. Тарасенко, В. Шахов); організації туризму (В.Азар, В. Горський, Р. Браймер, В. Кутьєв, В. Липчук, М. Соколова, Ю. Темний), забезпечення туристичної галузі кадрами (І. Дрогов, Т. Левченкова, Л. Поважна, Г. Цехмістрова, Н. Фоменко), підготовки менеджерів (Л. Володарська-Зола, Д. Дзвінчук, В. Денисюк, Т. Кудрявцева), практичної підготовки фахівців (О. Варганова, Є. Гормах, Л. Івлєва, Є. Ільїна, П. Лузан, Г. Лаврова, М. Олійник, С. Орищенко, В. Орлова, І. Паламар, О. Пантелеймонова, О. Туманська, В. Христюк, З. Фалинська), використання у навчанні інформаційних технологій (Ю. Брановський, В. Гуляєв, М. Кадемія, В. Ключко, В. Кудїн, В. Мінкіна, П. Стефаненко); навчання іноземних мов (М. Біболєтова, Н. Бім, С. Заскалєта, І. Зимня, Л. Кнодель, І. Кобяцка); інтеграції в освіті (А. Беляєва, М. Берулава, І. Козловська, Т. Якимович) та ін.

Водночас аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження свідчить про те, що, незважаючи на вагомий результат досліджень і численні пошуки в напрямі розвитку туристичної освіти, формування первинних інтегрованих професійних умінь і навичок у майбутніх менеджерів сфери туризму під час проходження ними навчальної практики залишилися поза увагою дослідників.

У професійній підготовці майбутніх менеджерів туристичної сфери існує низка *суперечностей*, а саме: між вимогами до рівня підготовки майбутніх менеджерів та їх практичною готовністю до професійної діяльності; між рівнем розвитку міжнародного туризму та недостатнім рівнем оволодіння фахівцями сфери туризму іноземними мовами; між розширенням використання у туристичній сфері електронних джерел інформації та недостатнім рівнем підготовки фахівців в електронно-інформаційній сфері професійної діяльності. Ці суперечності окреслюють проблему теоретичного і методичного обґрунтування професійної підготовки менеджерів у галузі міжнародного туризму під час навчальної практики.

Актуальність проблеми, її недостатнє теоретичне дослідження і вимоги практики зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **“Педагогічні умови**

організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери”.

Зв'язок теми роботи з науковими напрямами, планами, темами. Тема дисертації пов'язана з планом науково-дослідних робіт Львівського науково-практичного центру ПТО АПН України «Науково-методичне забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників в умовах регіоналізації професійно-технічної освіти» (РК 0107U000136).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих АПН України (протокол № 6 від 18 травня 2006 р.) та узгоджено у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 6 від 27 червня 2006 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх менеджерів туристичної сфери.

Предмет дослідження – навчальна практика як складова професійної підготовки майбутніх менеджерів туристичної сфери.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери, розробленні й експериментальній перевірці моделі та методики організації навчальної практики.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що рівень організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери підвищиться за таких умов:

- урахування інтегрованого характеру навчальної практики на основі поєднання науково-педагогічних підходів (інтегративного, діяльнісного та компетентнісного) у практичній підготовці майбутніх менеджерів туризму;
- використання методики етапної організації інтегрованої навчальної практики (створення інструкцій, рекомендацій для керівників практики та студентів, навчальної програми, словників, навчальних посібників);
- забезпечення належного рівня підготовки керівників навчальної практики до її проведення;
- діагностування та оцінювання ефективності практичної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму на етапі навчальної практики за критерієм здатності вирішення інтегрованої фахової проблеми.

Відповідно до предмета, мети та гіпотези визначено основні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці.

2. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови організації інтегрованої навчальної практики для майбутніх менеджерів туристичної сфери та модель їх практичної підготовки.

3. Розробити методику етапної організації інтегрованої навчальної практики для майбутніх менеджерів туристичної сфери та експериментально перевірити її ефективність на практиці.

4. Розробити навчально-методичне забезпечення інтегрованої навчальної практики для студентів і керівників стосовно змісту й організації практичної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові праці, які ґрунтуються на теорії діяльнісного підходу до практичної підготовки (Л. Виготський, О. Леонтьєв), ідеях удосконалення системи освіти (В. Безрукова, А. Беляєва, Б. Брилін, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало, Д. Чернілевський), розробках щодо сфери туризму (І. Зорін, Н. Кабушкін, В. Квартальнов, В. Козаков, Л. Поважна), принципах менеджменту (Н. Бутурова, І. Грачанікова, В. Маслов, Н. Клокар, В. Шаркунова, Г. Щокін); психологічних основ навчання майбутніх менеджерів (Я. Антошкевич), інформатизації освіти (В. Биков, Ю. Машбиць) та ін.

На різних етапах дослідження використано комплекс **методів**: *теоретичні* (аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури, систематизація та узагальнення педагогічного досвіду з метою виявлення стану професійної підготовки); *емпіричні* (педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіда, інтерв'ювання студентів та викладачів з метою виявлення недоліків в організації навчальної практики; *педагогічний експеримент* (з метою апробації авторської методики етапної організації інтегрованої навчальної практики у професійній підготовці майбутніх менеджерів туристичної сфери); *методи математичної статистики* (для аналізу, обробки і узагальнення одержаних результатів експерименту).

Дослідження проводилося впродовж 2000-2007 рр. і охоплювало кілька **етапів** науково-педагогічного пошуку. *На першому етапі* (2000-2002 рр.) виявлено стан організації навчальної практики в процесі підготовки менеджерів для сфери туризму, проаналізовано наукові джерела з даної проблеми, сформульовано гіпотезу, визначено об'єкт, предмет, мету дослідження та завдання педагогічного експерименту, проведено констатувальний експеримент. *На другому етапі* (2003-2004 рр.) здійснено експериментальну перевірку гіпотези дослідження (обґрунтовано педагогічні умови організації навчальної практики і розроблено моделі організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму), проведено формувальний експеримент (апробовано авторську методику та навчально-методичне забезпечення інтегрованої навчальної практики, проведено їхню корекцію). *На третьому етапі* (2005-2007 рр.) здійснено систематизацію та математичну обробку результатів експерименту, їх аналіз, узагальнення, сформульовано загальні висновки та рекомендації, визначено перспективи подальших досліджень.

Експериментальна база дослідження: Львівський інститут економіки і туризму, Європейські курси з туризму (м. Львів), Швейцарська школа туризму та готельної справи (м. Кур, Швейцарія), туристична фірма ВАТ “Львів-Інтуртранс”, Івано-Франківський інститут менеджменту та економіки. В експериментальній роботі брало участь 912 студентів, 65 викладачів, 25 фахівців сфери туризму.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

- *вперше теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери;*
- *розроблено модель організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери та визначено шляхи її реалізації;*
- *розроблено методику етапної організації інтегрованої навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери;*
- *уточнено принципи організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери;*
- *подальшого розвитку набули положення педагогіки щодо практичної підготовки фахівців сфери туризму.*

Практичне значення дослідження полягає в розробленні та апробації навчально-методичного забезпечення навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери: авторської програми інтегрованої навчальної практики для підготовки майбутніх менеджерів туристичної сфери; інформаційно-методичних матеріалів, словника та методичних рекомендацій для керівників навчальної практики, а також методичних рекомендацій для студентів тощо.

Наукові положення, навчально-методичні матеріали впроваджено у навчальний процес Швейцарської школи туризму та готельної справи м. Кур (довідка 41812551727 від 12.12.2006 р.), Львівського інституту економіки і туризму (довідка № 01/392 від 29.12.2006 р.), Івано-Франківського інституту менеджменту та економіки (довідка № 01/392 від 29.12.2006 р.), туристичної фірми ВАТ “Львів – Інтуртранс (довідка № 147 від 15.06. 2006 р.).

Вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечена теоретико-методологічною обґрунтованістю його вихідних положень; використанням комплексу методів дослідження, відповідних його об'єкту, предмету, меті й

завданням; репрезентативністю вибірки; поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних результатів, їх статистичною обробкою, підтвердженням позитивних наслідків впровадження результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на 11 конференціях, у тому числі 7 міжнародних: “Викладач і студент у системі вищої освіти: проблема діалогу, співпраці, взаємодії” (Львів, 2003), “Проблеми викладання гуманітарних дисциплін” (Кам’янець-Подільський, 2003), “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Вінниця, 2004), “Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців технічного та художнього профілю” (Львів, 2004), “Культура і освіта фахівців туристичної сфери; сучасні тенденції та прогнози” (Київ, 2004), “Сучасні тенденції комп’ютеризації процесу навчання іноземних мов” (Луганськ, 2006); “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія досвід, проблеми” (Вінниця, 2006); 2 *всеукраїнських*: “Туризм у Україні: сучасний стан та пріоритети розвитку” (Львів, 2005); “Сучасні освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців” (Львів, 2007); а також регіональних: “Професійна підготовка фахівців: інформаційні технології та інноваційні методики навчання” (Львів, 2004), науково-практичному семінарі “Аграрний екологічний туризм у країнах Центральної та Східної Європи” (Стрий, 2004); науково-методичних семінарах, педагогічних читаннях та методичних нарадах.

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 16 наукових і науково-методичних працях, у тому числі: 8 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 1 навчально-методичний посібник, 1 навчальна програма, 1 словник, 4 брошури з методичними рекомендаціями та методичними матеріалами, 1 стаття у збірнику матеріалів конференції. Загальний обсяг особистого внеску – 12,6 др. арк.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (209 назв, з них 15 іноземними мовами), 8 додатків на 49 сторінках. Її повний обсяг 270 сторінок, основна частина – 199 сторінок. Робота містить 22 рисунки на 14 сторінках, 2 таблиці на 2 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, визначено його об’єкт, предмет, мету, викладено його завдання, гіпотезу та методологічні засади, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення, висновки про впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – “Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму” – проаналізовано теоретичні основи організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму як педагогічну проблему та виявлено особливості професійної підготовки менеджерів сфери туризму.

Ринок туристичних послуг потребує висококваліфікованих та лабільних фахівців, здатних адаптуватися до швидких змін у функціонуванні галузі. Для своєчасного оновлення відомостей про зміст праці фахівців туристичної сфери вищі навчальні заклади ураховують різні чинники впливу на підвищення якості туристичних послуг та розширення їх асортименту. Функціонування сучасної інформаційно-маркетингової служби у сфері туристичного бізнесу спричинило підготовку фахівців – менеджерів туристичної сфери. В основі відбору на посаду менеджера лежить професійна придатність до виконання управлінських функцій та достатній рівень професійних знань фахівців.

У професійну сферу діяльності майбутніх менеджерів туризму входять різноманітні аспекти управлінської діяльності: складання бізнес-плану, оцінювання динаміки розвитку підприємства, пошук можливих потенційних закордонних партнерів, підготовка презентацій, поширення спеціалізованої туристичної інформації тощо.

Головними недоліками, що обмежують можливості навчальних закладів щодо планування та проведення практик, відповідних цілям підготовки фахівця, є: обмежені кошти для оплати праці керівників практик від вищих навчальних закладів, безпосередніх керівників практик від підприємства на робочих місцях та на інші потреби та обмежені можливості скерування студентів на практику в туристичні організації.

У професійній педагогіці термін “практична підготовка” традиційно використовують для визначення характеру навчання як складової професійної освіти, що відображає закономірності, зміст, методи і форми організації процесу набуття вмінь і навичок, спрямованих на формування у студентів здатності до кваліфікованої праці за обраним фахом (Л. Поважна). Така підготовка в галузі туристської освіти є, з одного боку, частиною професійної, а з іншого – практичної освіти, які разом становлять основу всієї професійної освіти.

Практика як складна і цілісна система охоплює такі компоненти: мета, потреба, мотив, предмет, засоби досягнення мети і результат діяльності. Для студентів вищих навчальних закладів України практика є невід’ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців, основним завданням якої є якість практичної підготовленості випускника. Під час практики у студентів закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичні вміння і навички, професійні якості. Від ступеня успішності на цьому етапі залежить професійне становлення майбутнього фахівця.

Нормативною базою організації практичного навчання студентів є положення про проведення практики.

Вивчення досвіду організації практичної підготовки свідчить про її недостатню ефективність. Зміст та послідовність практики визначається наскрізною програмою, що є основним навчально-методичним документом, який регламентує мету, зміст і послідовність проведення практики студентів на визначених базах. На основі наскрізної програми керівники практик розробляють робочі програми, в яких послідовність завдань має забезпечувати поступове ускладнення роботи.

У другому розділі – “Педагогічні умови та методика організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму” – визначено та обгрунтовано педагогічні умови організації навчальної практики для менеджерів сфери туризму, розроблено методику етапної організації інтегрованої навчальної практики та її навчально-методичне забезпечення.

В основу формування педагогічних умов організації навчальної практики менеджерів сфери туризму покладено завдання ознайомлення студентів із специфікою майбутньої спеціальності та одержання ними первинних умінь і навичок із професійно орієнтованих дисциплін. Вибір педагогічних умов здійснювався за спільним напрямом їхнього впливу, а в основі групування лежать критерії відповідності кінцевій меті, орієнтації на заплановані результати та практичного спрямування тощо.

Серед загальнотеоретичних положень нами виділено ті передумови, котрі формують основу розуміння, обгрунтування та організації навчальних практик, а саме: розуміння *навчальної практики* як складової навчального процесу, під час якої студенти використовують всі знання та навички, здобуті протягом теоретично-практичного навчання; організації практичної підготовки майбутніх менеджерів туризму на засадах *інтегративного підходу*; ознайомлення студентів з вимогами *закладів туризму* до основ професійної діяльності менеджера; *поглиблення та закріплення й розвиток* умінь знань і навичок через самостійну роботу при виконанні завдань практики; *забезпечення дотримання нормативної частини змісту навчальних курсів – складових інтегрованої навчальної практики* (іноземної мови, інформатики, дисциплін професійної орієнтації та менеджменту); *забезпечення можливості оновлення змісту* варіативної частини навчальних програм та встановлення *оптимального співвідношення* між теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками; відбору *змісту* навчальної практики на основі компетентнісного підходу до підготовки менеджера туристичної сфери; *інтеграції знань* під час навчальної практики з декількох професійно значущих та професійно орієнтованих дисциплін; використання діяльнісного підходу, який передбачає *інтеграцію вмінь і навичок*, отриманих у процесі вивчення теоретичних дисциплін).

У дисертації теоретично обгрунтовано такі **педагогічні умови організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери**:

- 1) Інтегрований характер навчальної практики на основі поєднання науково-педагогічних підходів (інтегративного, діяльнісного та компетентнісного) в практичній підготовці майбутніх менеджерів туризму;
- 2) етапна організація інтегрованої навчальної практики майбутніх менеджерів туризму;
- 3) забезпечення готовності керівників навчальної практики до її проведення;
- 4) оцінювання ефективності практичної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму за критерієм здатності вирішення фахової проблеми.

Сутність *інтегративного підходу* полягає у впровадженні таких законів і принципів організації навчальної практики, розробці критеріїв відбору її змісту, які передбачають формування динамічної системи знань на основі законів інтеграції та їх наслідків за конкретними алгоритмами. Завдяки цьому акцентується увага не тільки на значущості змісту навчальних дисциплін, на основі яких здійснюється навчальна практика, але й на логічних зв'язках елементів цього змісту; дотримано етапність у процесі інтеграції знань та формування цілісної системи знань і вмінь студентів на основі навчальних дисциплін, що інтегруються. *Діяльнісний* підхід полягає у тому, що кінцевою метою навчання є формування способу дій, системи професійних умінь менеджера сфери туризму, а знання слугують засобом для досягнення цієї мети. Цей підхід є найбільш дієвим тоді, коли розв'язання конкретних завдань здійснюється в реальних або максимально наближених до них умовах. *Компетентнісний* підхід передбачає формування комплексу знань, умінь і навичок, якостей, професійних позицій менеджера сфери туризму, який здатний не лише творчо використовувати інформацію, але й самостійно здобувати її і застосовувати у

складних і несподіваних ситуаціях, ставити завдання та знаходити оптимальні шляхи їх вирішення.

Вищезазначені підходи визначають сутність навчальної практики: за своїм змістом вона є інтегрованою, за характером – діяльнісною, за призначенням –сприяє формуванню компетентності фахівця. Основою пропонованої методики етапної організації інтегрованої навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму є поєднання науково-педагогічних підходів як послідовних логічних кроків, що стосуються: розроблення навчально-методичних матеріалів для проведення практики керівником практик від навчального закладу; узгодження змісту діяльності керівників практик від навчального закладу та бази (турпідприємства, турбюро тощо); попередньої підготовки (на практичних заняттях) студентів до навчальної практики викладачами фахових дисциплін; застосування викладачами цих дисциплін завдань, що сприятимуть досягненню педагогічних цілей під час самостійної роботи студентів у процесі проходження навчальної практики; проведення інструктажу і тренінгів керівником практики від навчального закладу перед початком навчальної практики; проведення практичних занять у навчальній турфірмі; організації управління пізнавальною діяльністю студентів; здійснення контролю за самостійною роботою студентів тощо.

Ефективність реалізації пропонованої методики залежить від рівня розробки навчально-методичного забезпечення. Розроблення авторської програми інтегрованої навчальної практики сприяє: формуванню комплексу професійно спрямованих умінь і навичок, необхідних для діяльності в інформаційному середовищі та загалом роботи з іншомовними інформаційними джерелами; можливості надавати інформаційні послуги іноземними мовами; організації інформаційно-довідкової та інформаційно-рекламної діяльності в галузі іноземного туризму; проведенню проблемного пошуку необхідної інформації та розроблення раціональних шляхів її (оптимального) пошуку.

Забезпечення готовності керівників навчальної практики до її проведення як педагогічна умова тісно пов'язане із реалізацією принципів дидактики. Кожен із цих принципів орієнтує викладача в плануванні практичної підготовки, і вже у процесі навчальної практики є необхідним елементом, що забезпечує реалізацію цілей практики.

Діагностику і контроль ефективності практичної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму на етапі навчальної практики як педагогічну умову можна визначати за різними критеріями. У процесі інтегрованої практики студент набуває умінь не лише вирішувати певну проблему, а ще й володіти відповідними текстовими редакторами чи пакетами програм, спілкуватися з клієнтом, перекладати одержану інформацію на одну з іноземних мов. Тому використання критерію здатності вирішення інтегрованої фахової проблеми є цілком доцільним.

Всі вище розглянуті педагогічні умови подані у вигляді моделі організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму (рис.1).

У третьому розділі – “Дослідно-експериментальна перевірка ефективності організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери” – висвітлено організацію експериментальної роботи, проаналізовано стан практики, подано результати констатувального експерименту та з'ясовано ефективність методики етапної організації інтегрованої навчальної практики.

Метою дослідно-експериментальної роботи було довести ефективність запропонованої методики проведення інтегрованої навчальної практики менеджерів у галузі туризму. Ключовими поняттями навчальної практики є знання, вміння та навички майбутніх фахівців, причому надзвичайно важливим є саме взаємозв'язок між цими поняттями. Нами з'ясовано стан розробленості нормативної бази для практичного навчання студентів вищих навчальних закладів; відповідність навчальних баз для проходження практики вимогам щодо їх обрання; наявність методичних вказівок для керівників практики (від навчального закладу та від бази); відповідність поставлених практикантам завдань готовності їх виконати; наявність критеріїв оцінювання результатів практики; готовність керівників практики до її організації; урахування зарубіжного досвіду в організації професійної підготовки фахівців туристичної сфери тощо.

Під час констатувального експерименту виявлено, що основними недоліками у досягненні цілей підготовки фахівця, є: обмежені кошти для оплати праці керівників практик від вищих навчальних закладів та від підприємств; недостатні можливості щодо скерування студентів на практику в туристичні організації регіону, де розташовані вищі навчальні заклади тощо.

Випускники ВНЗ за напрямом “Туризм”, які працюють на посаді менеджера туристичного агентства чи бюро подорожей, потрапивши в реальні умови, мають труднощі та невпевненість у вирішенні повсякденних професійних (управлінських) завдань. Наприклад, труднощі виникають у пошуку інформації про різні види готелів, їх опис та пропонувані послуги у підготовці презентації цього готелю іноземною мовою в опрацюванні теми “Країнознавство” та презентації маршруту історичними місцями певної країни; у складанні маршруту екскурсії для іноземної делегації; опрацюванні ділової кореспонденції; у вирішенні певних управлінських та ситуативно-комунікативних завдань (іноземною мовою) тощо.

Це зумовлено відсутністю практичної інтеграції знань і вмінь з професійно значущих дисциплін, і несформованістю системи професійних знань і вмінь, оскільки в організації навчальної практики було використано традиційні підходи (студентам пропонували завдання, вирішення яких базувалося на знаннях однієї дисципліни). Аналогічний аналіз підготовки менеджерів сфери туризму в Швейцарії показав вищий рівень готовності менеджерів.

При з’ясуванні проблем в організації навчальної практики виявлено, що значна частина студентів надає перевагу комплексній, міжпредметній навчальній практиці, яка спрямована на формування інтегрованих професійних знань і умінь, практичне використання одержаних в процесі теоретичного навчання первинних професійних знань, умінь та навичок. Проаналізувавши стан готовності керівників навчальної практики, ми дійшли висновку, що студенти загалом більше задоволені керівниками від навчального закладу, адже керівники від бази у деяких випадках не мають достатньої підготовки саме для керівництва практикою.

Таким чином, результати констатувального експерименту виявляють, що у процесі традиційної навчальної практики майбутні менеджери недостатньо набувають таких знань і вмінь, а саме: опрацювання рекламної інформації про різні види готелів та її пошук в мережі Інтернет; опис одного з готелів іноземною мовою; оволодіння навичками сенсорного сприйняття мови оригіналу в процесі перегляду з відео за темою “Готель”, “Реєстрація приїзду і від’їзду”; формування комунікативної компетенції при складанні та опрацюванні фахової документації готельного та туристичного бізнесу; засвоєння знань з теми “Країнознавство” під час роботи з комп’ютерними програмами тощо.

У процесі експериментального дослідження визначено такі етапи проведення навчальної практики за спеціальністю “Менеджмент готельного господарства і туризму” залежно від рівня інтеграції: 1-й етап – інтеграція знань, умінь та навичок в рамках циклу професійних дисциплін; 2-й етап – інтеграція знань, умінь та навичок в рамках циклу професійно орієнтованих дисциплін та іноземної мови (іншомовні джерела інформації); 3-й етап – інтеграція знань, умінь та навичок в рамках циклу професійно орієнтованих дисциплін та інформаційних технологій у туризмі (рис.2).

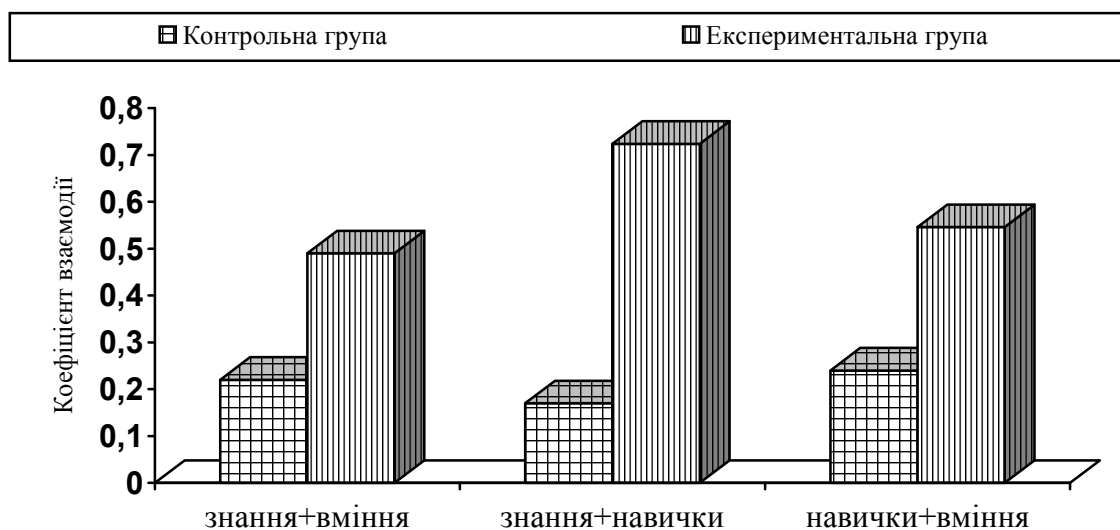

Рис. 2. Оцінка коефіцієнта взаємодії між знаннями, вміннями та навичками студентів з циклу професійно орієнтованих дисциплін, іноземної мови та інформаційних технологій в туризмі під час навчальної практики

Для детального дослідження різниці між результатами отриманими в експериментальній та контрольній групах введено коефіцієнт взаємодії, який визначає кореляцію між знаннями, вміннями та навичками з відповідних предметів. Доведено, що коефіцієнт взаємодії, а з ним відповідно і ступінь інтеграції підвищується, тобто студенти починають використовувати знання з одних предметів при вивченні інших, що позитивно впливає на рівень успішності.

До експериментального дослідження включено додатковий чинник: інтеграцію отриманих знань, вмінь і навичок з іноземної мови, оскільки володіння іноземними мовами фахівців з туризму є одним з головних чинників

після спеціальних знань. Педагогічний експеримент засвідчив позитивну тенденцію росту успішності студентів при інтеграції професійних знань та знання іноземної мови. Це пояснюється тим, що значна частина доступної навчальної інформації існує лише іноземними мовами.

Наступним етапом дослідження була інтеграція отриманих знань, вмінь та навичок з інформаційних технологій. Підвищенню ефективності навчання сприяє корегування критеріїв оцінки знань студентів з урахуванням якостей фахівця, потрібних для виконання обов'язків визначених у туристичному бізнесі. Узагальнення досвіду роботи з паперовими джерелами та загальні закономірності роботи з інформацією дозволили досягнути різниці між рівнями використання іноземних джерел інформації у професійній діяльності, що на кількісному рівні аргументує доцільність впровадження запропонованої авторської методики.

Зміст навчальної практики передбачає, що студенти повинні знати засади роботи з паперовою та електронною інформацією і вміти здійснювати комп'ютерну обробку туристичної інформації іноземними мовами. Студенти експериментальної групи навчалися за авторською навчальною програмою, а члени контрольної групи вивчали розрізнені курси іноземної мови та інформатики. Проведений аналіз свідчить: для того, щоб студенти експериментальної групи краще орієнтувалися в складній системі гіпертекстових посилань, володіли спеціальними алгоритмами мислення, які дозволять оперувати різними об'єктами, зв'язаними складними логічними ланцюжками, слід збільшити частку інформатики у програмі навчальної практики. Такий висновок підтверджує гіпотезу про доцільність вивчення інформаційних технологій в інтеграції з іноземними мовами.

Метою формуючого експерименту було перевірити окремі аспекти вмінь, що сформувалися методом інтеграції змісту і застосуванням діяльнісного підходу до його реалізації. Для перевірки було обрано такі параметри: доцільність, сформованість і різнобічність. З метою підвищення рівня цих параметрів студенти експериментальної групи вчилися ставити перед собою цілі і досягати їх кількома різними способами, які сприяють одному результату; багаторазово і різнобічно застосовувати вміння у різних умовах, добираючи способи використання теоретичних положень у практичній діяльності. Виявилось, що рівні параметрів умінь є вищими у експериментальній групі, найбільша різниця зафіксована в оцінюванні різнобічності умінь. За 5-бальною системою середній бал контрольної групи 3,21, а експериментальної – 4,23. Така різниця (0,98 бала) не могла бути випадковою, а отже, носить системний характер.

Таким чином, використання запропонованої авторської програми навчальної практики та інтеграція іноземних джерел інформації у професійній діяльності менеджерів сфери туризму у контексті компетентнісного, інтегративного та діяльнісного підходів дозволило сформувати у студентів способи самостійної роботи, логічну послідовність вибору напрямів діяльності для досягнення поставленої мети, вміння обирати методи і форми реалізації завдань залежно від їх складності. А це у свою чергу позитивно вплинуло на рівень параметрів умінь, які були сформовані в процесі експериментального дослідження.

Поширення запропонованої нами методики на більше коло студентів, її реалізація у навчальному процесі ВНЗ різного рівня акредитації підтвердили нашу гіпотезу, реальність даних експериментального навчання, достовірність його наслідків, що свідчить про розв'язання основних завдань дослідження.

Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що вихідна методологія правильна, мета досягнута, поставлені завдання розв'язані, що дало можливість сформулювати такі **висновки**:

1. Проаналізовано сучасний стан проблеми організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму. Навчальну практику доцільно навчальну практику розглядати як окремих етап професійної підготовки фахівця, метою якого є закріплення первинних професійних знань і вмінь, формування здатності діяти у змінному зовнішньому середовищі. Реалії сьогодення вимагають переосмислення підходів до організації навчальної практики у зв'язку із змінами, що виникають у туристичній галузі, із створенням міжнародних туристичних комплексів (підприємств) та вступом України у Болонський процес. Удосконалення організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму викликано необхідністю підвищення теоретичного та практичного рівнів професійної підготовки фахівців. На ефективність навчальної практики впливає низка чинників, які можна поділити на дві групи – суб'єктивні та об'єктивні (наявність відповідної навчальної бази, використання практикантом її можливостей, теоретичною розробленістю питань організації навчальної практики в педагогічній літературі тощо). Через вплив останніх мета навчальної практики не завжди досягнута в повному обсязі. У масовій практиці недостатньо використовуються практичні зарубіжні розробки щодо проведення навчальних практик.

Відомо, що в Україні відчутна нестача менеджерів сфери туризму, які працюють на перетині управління, туризму, інформатики та організації. Незадовільний стан їх професійної підготовки зумовлений низкою причин, серед яких можна виділити: недостатній рівень готовності керівників практики до її проведення, відсутність обґрунтованості інноваційних підходів до організації

практики, недостатнє забезпечення навчальних закладів організаційно-методичними матеріалами, літературою та аудіовізуальними засобами навчання. Особливості організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму пов'язані із специфікою їх діяльності: володіння 2-3 європейськими мовами з метою вільного спілкування під час надання туристичних послуг; використання знань з менеджменту з метою прийняття управлінських рішень; володіння комп'ютером, інформаційними технологіями з метою пошуку і систематизації інформації про сферу туризму; використання знань професійно орієнтованих знань. Під час практики необхідно враховувати інтегрований характер діяльності менеджера.

2. Теоретично обгрунтовано педагогічні умови організації інтегрованої навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму. До них відносимо: поєднання науково-педагогічних підходів (інтегративного, діяльнісного та компетентнісного) у практичній підготовці майбутніх менеджерів туризму та розроблення моделі цієї підготовки; розроблення методики та навчально-методичного забезпечення етапної організації інтегрованої навчальної практики (створення інструкцій, рекомендацій для керівників практики та студентів, навчальної програми, словників, посібників); підвищення рівня готовності керівників навчальної практики до її проведення; діагностування та оцінювання ефективності практичної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму на етапі навчальної практики за критерієм здатності вирішення інтегрованої фахової проблеми.

Експериментально перевірено дієвість педагогічних умов під час етапної організації інтегрованої навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери та встановлено, що ефективність їх використання залежить від забезпечення готовності керівників практики до її проведення; від використання керівниками навчальних практик елементів запропонованої авторської методики етапної організації інтегрованої навчальної практики; від рівня забезпечення навчальної практики організаційно-методичними матеріалами.

У побудові моделі організації навчальної практики майбутніх менеджерів сфери туризму основоположними стали принципи, уточнені на основі загальних дидактичних принципів та принципів педагогічного менеджменту, а саме: органічного зв'язку теорії з практикою, зворотного зв'язку теоретичного навчання і практики, наступності, послідовності, динамічності, поліфункціональності, перспективності, співробітництва, відповідності цілей навчання запитам суспільного розвитку, самостійності у навчанні, планування і системності (систематичності); вибору і застосування доцільних засобів і методів навчання;

3. Доведено, що використання запропонованої авторської програми та методики етапної організації інтегрованої навчальної практики сприяє удосконаленню організації самостійної роботи студентів та розвитку навичок менеджерської діяльності. Результати формувального експерименту засвідчили, що використання педагогічних умов організації навчальної практики ефективно впливає на рівень практичної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму. Рівні сформованості їх практичної підготовки визначено за критерієм здатності вирішувати інтегровані фахові проблеми. Показником ефективності організації навчальної практики є позитивна динаміка безпомилкового вирішення студентом професійної проблеми, зміст якої має інтегрований характер.

У процесі дослідно-експериментальної роботи авторська програма навчальної практики отримала високу оцінку в кожній групі опитаних. У групі експертів це становить 1,1 бала, оскільки вони доволі критично ставляться до будь-яких змін, а серед викладачів підтримка нової програми виражається різницею у 2,5 бала. Викладачі також позитивно оцінили змістове наповнення програми. Найбільша різниця між оцінками програм була зафіксована серед студентів, причому студенти оцінили найнижчим балом нормативну програму (5,6 бала) і найвищим балом (8,8) – експериментальну. Таким чином, авторська програма навчальної практики для менеджерів у галузі міжнародного туризму сприяла одержанню вищих результатів, при затраті менших зусиль викладача і студентів за час, відведений для проходження практики.

Отже, здійснений аналіз застосування поетапної організації навчальної практики засвідчив ефективність методики, запропонованої в теоретичній частині роботи. Введений у розгляд коефіцієнт взаємодії дозволив обгрунтувати позитивні тенденції росту успішності студентів під час проходження практики. Ефективність експериментального дослідження також підтверджена результатами динаміки успішності студентів в контрольній та експериментальній групах.

4. Створено навчально-методичне забезпечення інтегрованої навчальної практики, а саме: навчальна програма, інструкції, посібники, методичні рекомендації для студентів і керівників практики, графіки консультацій, види та форми звітності практикантів тощо. Використання навчально-методичного забезпечення сприяє підвищенню мотивації практичного навчання студентів, узгодженню та оптимізації роботи керівників навчальної практики, урізноманітненню форм самоконтролю та контролю за діяльністю практикантів.

Здійснене дослідження дозволяє сформулювати рекомендації Міністерству освіти і науки України і Академії педагогічних наук України щодо удосконалення окремих аспектів туристичної освіти, зокрема оволодіння майбутніми фахівцями вміннями і навичками у роботі з іншомовними інформаційними джерелами в процесі навчальної практики.

Дане авторське дослідження не претендує на повноту охоплення проблеми та її остаточне розв'язання. До подальших напрямів дослідження відносимо розробку наскрізних завдань для різних етапів практичної підготовки фахівців сфери туризму, диференціацію цих завдань за освітньо-кваліфікаційними рівнями та специфікою окремих спеціальностей.

Основний зміст дисертації розкрито в таких публікаціях:

Наукові статті у фахових виданнях:

1. Хмілярчук Н. Актуальні проблеми підготовки майбутніх фахівців сфери туризму // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – №4. – С. 105-112.
2. Хмілярчук Н.С. Вимоги до знань та умінь фахівців з туризму при роботі з іншомовними джерелами інформації // Вісник Львівського інституту економіки і туризму: Зб. наук. ст. – Львів. – 2005. – № 1. – С. 217-221.
3. Хмілярчук Н.С. Взаємодія викладача іноземних мов та студента у процесі підготовки фахівці в для сфери туризму // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2005. – Вип. 19. – Ч. 2. – С. 146-152.
4. Хмілярчук Н. С. Дидактичні вимоги до професійних знань та вмінь майбутніх фахівців з туризму // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – Випуск 6. – Київ; Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2004. – С. 217-225.
5. Хмілярчук Н. С. Інтеграція змісту освіти у підготовці фахівців сфери туризму // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: Зб. наук. пр. – Тернопіль: ТНПУ, 2004. – № 6. – С. 35-44. – Серія: Педагогіка.
6. Хмілярчук Н.С. Інтернет як інноваційна форма організації навчального процесу // Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов: Зб. наук. пр. – Луганськ. – 2006. – С. 230-232.
7. Хмілярчук Н. С. Особливості професійної підготовки фахівців з туризму: інтегративний підхід // Проблеми інтеграції у сучасній професійній освіті: методологія, теорія, практика: Монографія / За ред. І. Козловської та Я. Кміта. – Львів: Сполом, 2004. – С. 89-96.

8. Хмілярчук Н. С. Педагогічні засади організації навчальної практики менеджера у галузі міжнародного туризму // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 1. – С. 116-123.

Методичні рекомендації та навчально-методичні матеріали:

9. Хмілярчук Н. Іншомовні засоби інформації у підготовці фахівців для сфери туризму: Інформаційно-методичні матеріали. – Дрогобич: Коло, 2003. – 20с.
10. Хмілярчук Н. С. Іншомовні джерела інформації у підготовці фахівців сфери туризму: Методичний посібник / ЛЕП. – Львів, 2004. – 39 с.
11. Хмілярчук Н. Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання як керівництво для самостійної роботи при вивченні іноземної мови / ЛПЕТ. – Львів, 1991. – 12 с.
12. Хмілярчук Н. С. Педагогічні засади організації інтегральної практики менеджера туристичної сфери / ЛЕП. – Львів, 2006. – 16 с.
13. Хмілярчук Н. С. Проблеми організації навчальної практики менеджер туристичної сфери / ЛЕП. – Львів, 2007. – 22 с.

Навчальні програми, словники:

14. Хмілярчук Н. С. Програма та методичні матеріали з організації інтегрованої навчальної практики / ЛПЕТ. – Львів, 2007. – 24 с.
15. Хмілярчук Н.С. Українсько-німецький і німецько-український словник ЛНПЦ ІППО АПН України; Львівський бізнес-коледж . – Львів, 2003. – 32 с.

Матеріали і тези конференцій

16. Хмілярчук Н.С. Вимоги до знань та умінь фахівців туризму при роботі з іншомовними джерелами інформації // Туризм – XXI століття: Матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 20-23 жовтня 2005 р. – Львів, 2005. – С. 217-221.

Хмілярчук Н.С. Педагогічні умови організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2008.

У дисертації досліджено проблеми організації навчальної практики менеджерів туристичної сфери, яка має інтегрований характер та опирається на інтегровані знання з професійно орієнтованих дисциплін, іноземних мов та інформаційних технологій згідно з оновленими професійними вимогами і функціями у сфері туризму. В основу формування педагогічних умов організації навчальної практики менеджерів сфери туризму покладено основні її завдання (ознайомлення студентів із специфікою майбутньої спеціальності та одержання ними первинних професійних умінь і навичок із професійно орієнтованих дисциплін) та світові тенденції у розвитку туризму. Визначено, що основоположними підходами до організації практики є інтегративний, діяльнісний та компетентнісний. Інтегрована навчальна практика розглядається як окремий вид професійної підготовки фахівця, пов'язаний зі спеціальними завданнями та реалізацією відповідного інтегративного змісту,

форм та методів навчання. У роботі обґрунтовано принципи організації навчальної практики майбутніх менеджерів туристичної сфери та розроблена методика етапної організації інтегрованої навчальної практики. В авторській програмі навчальної практики максимально реалізовано інтегрований підхід до використання інформаційних технологій та іншомовних джерел інформації у професійній діяльності менеджерів у галузі міжнародного туризму.

Ключові слова: професійна підготовка, навчальна практика, організація практики, педагогічні умови, менеджер сфери туризму, туризм, навчальний заклад туризму.

Хмилярчук Н.С. Педагогические условия организации учебной практики будущих менеджеров туристической сферы. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Винница, 2008.

В диссертации исследуется проблема организации учебной практики менеджеров туристической сферы, которая имеет интегрированный характер и базируется на интегрированных знаниях профессионально ориентированных дисциплин, иностранных языков и информационных технологий в контексте современных требований к функциям специалистов в сфере туризма. В основу формирования педагогических условий организации учебной практики менеджеров сферы туризма положены основные ее задания (ознакомление студентов со спецификой будущей специальности и получения ими первичных профессиональных умений и навыков по профессионально ориентированным дисциплинам) и мировые тенденции в развитии туризма, в частности международного. Определено, что основополагающими подходами к организации учебной практики являются интегративный, деятельностный и компетентностный. Интегрированная учебная практика рассматривается как отдельный вид профессиональной подготовки, связанный со специальными заданиями и реализацией соответствующего интегративного содержания, форм и методов обучения.

В работе обоснованы педагогические условия: учебная практика – это составляющая учебного процесса студентов, которой принадлежит целеполагающая роль в подготовке будущих менеджеров туристической сферы, в процессе которой студенты используют все знания и навыки, достигнутые на протяжении теоретического обучения и которая проводится как на базе учебного заведения, так и на туристических предприятиях; практическая подготовка будущих менеджеров туризма должна проводиться интегрировано, поскольку каждый из предметов, по которым проводится учебная практика, не исключает присутствия другого предмета: выполняя задание по одному предмету студенты так или иначе используют знание и навыки из другого; целью интегрированной учебной практики является ознакомление студентов с требованиями заведений туризма относительно знаний и умений по дисциплинам практики, а также основами профессии менеджера; углубление и закрепление знаний и навыков студентов по дисциплинам практики и вовлечение студента в самостоятельную работу при выполнении заданий практики; в ходе интегрированной учебной практики обеспечивается сохранение нормативной части содержания исходных учебных курсов (иностранного языка, информатики, специальных дисциплин) и профессиональная направленность изучения иностранного языка на работу с информационными источниками, а также возможность обновления содержания вариативной части учебных программ и установления оптимального соотношения между теоретическими и практическими знаниями, умениями и навыками; отбор содержания для учебной практики происходит на основе компетентностного подхода; интегрированная учебная практика проводится на основе интегративного подхода (интеграция знаний); интегрированная учебная практика проводится на основе деятельностного подхода (интеграция умений и навыков).

В исследовании определены принципы организации учебной практики, основанные на основных принципах

педагогического менеджмента. В авторской программе учебной практики максимально реализуется интегрированная подготовка к использованию иноязычных источников информации в профессиональной деятельности менеджеров в отрасли международного туризма. Ведущие идеи программы могут быть использованы для обеспечения междисциплинарной интеграции знаний из профессионально ориентированных дисциплин, иностранных языков и информационных технологий для студентов других специализаций.

Авторская программа учебной практики способствует: образованию комплекса профессионально направленных умений и навыков, необходимых для осуществления деятельности в информационной среде и готовности к работе с иноязычными информационными текстами; обеспечению готовности предоставлять информационные услуги иностранными языками; организации информационно-справочной и информационно-рекламной деятельности в отрасли международного туризма; проведению поиска необходимой информации и разработку путей его рационализации (оптимального) поиска.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учебная практика, организация практики, педагогические условия, менеджер сферы туризма, туризм, учебные заведения туризма.

Khmiyarchuk N. The pedagogical bases for the organization of educational training of international tourism managers.

The dissertation to obtain the scientific degree of the candidate of pedagogical science, the specialization 13.00.04 – the theory and methods of professional education. – Vinnytsya state pedagogical university named after Mykhaylo Kotsuybynskyi, Vinnytsya, 2008.

The dissertation reveals the peculiarities of professional activity of managers in tourism sphere, the activity of which has integrating character and is based on integrative knowledge of professionally-oriented disciplines, foreign languages and information technologies according to the newest requirements and functions in tourism sphere. The main tasks of the training (which are familiarizing the students with specific character of future specialization so that they can receive basic professional skills in professionally-oriented disciplines) and world tendencies in the development of tourism, specifically its international branch are laid as a foundation of the formation of pedagogical conditions of the organization of educational training for managers in the sphere of tourism. The main approaches to the organization of educational training are determined in the paper; these are competency, integrating and activity approach. The integral educational training is regarded as the separate kind of specialists' professional training, connected with special tasks and the realization of the proper integrative contents, teaching forms and teaching methods. The work gives bases to the principles of organization of training practical classes of future manager of tourist sphere. It elaborates stage methods of the organization of integral educational training. The individual program of training practice realizes at the maximum level the integral approach to the usage of foreign language sources in professional activity of managers in the sphere of international tourism.

The Keywords: professional preparation, educational practice, organization of practice, pedagogical terms, manager of sphere of tourism, tourism, educational establishments of tourism.

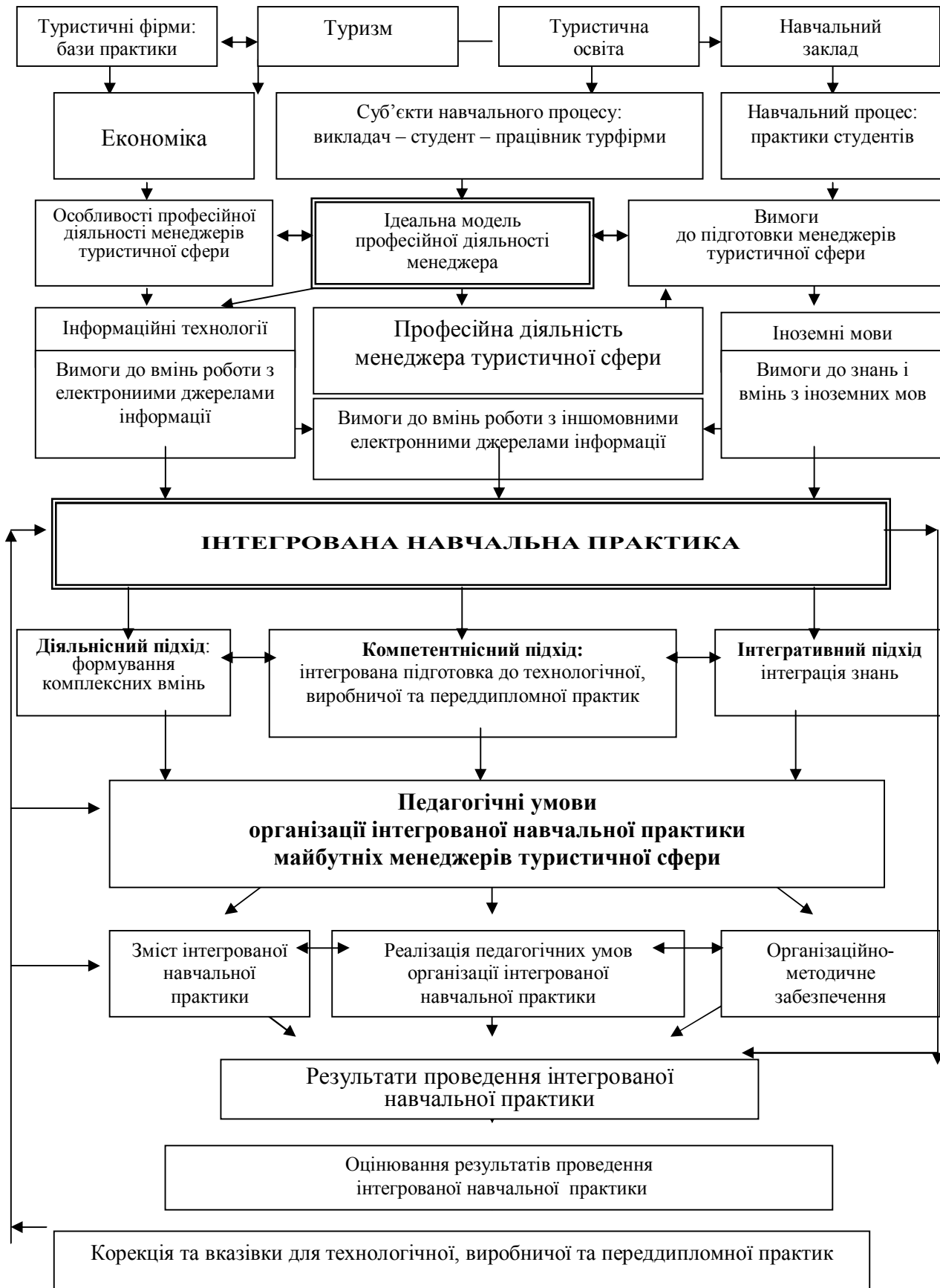

Рис. 1. Модель організації інтегрованої навчальної практики майбутніх менеджерів у галузі міжнародного туризму